

Asia: VN/8737/2019

Lausuntopyyntö: Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaehdotus ja ympäristöselostus

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kainuun liitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kainuun liitto kiittää hallintoviranomaista tiiviistä ohjelman valmistelu yhteistyöstä ja osallistavista sisältökeskusteluista valmistelun aikana.

Rakenteeltaan, toimintalinjoiltaan ja sisältövalinnoiltaan ohjelma on toimiva ja näin mahdollistaa alueiden tarpeisiin pohjautuvan ja niihin vastaavan kehittämisen. Innovaatio- ja yritystoiminnan kehittämiseen ja yhteistyön tiivistämiseen keskittyvät sisällöt mahdollistavat hyvin aluetalouden elpymistä tukevan toiminnan rahoittamisen ja vauhdittavat samalla digitaalista ja vihreää siirtymää sekä toiminnan uudistamista alueilla. Euroopan sosiaalirahastoa koskevat toimintalinjoissa on esitetty hyvin keskeiset kokonaisuudet työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden kehittämiseksi.

Kunnat ja kuntayhtymät on huomioitu ohjelmassa ja sen toiminnan kohderyhminä hyvin. Kuntien elinvoimaroolin ennakoitaan kasvavan ohjelmakauden aikana, joten on oleellista, että ohjelma tarjoaa kunnille ja niissä kehittämisestä vastaaville tahoille resursseja elinvoiman ja elinkeinotoiminnan edistämiseen, työllisyyspalveluihin sekä muihin työllisyyttä edistäviin toimiin.

Pohjoisen harvaan asutun alueen erillirahoitus on huomioitu ohjelmaehdotuksessa hyvin ja yhdessä maakuntien kanssa valmistelulla tavalla.

Vihreämpi Eurooppa -toimintapoliittinen tavoite tukee Suomen vuoteen 2035 ulottuvaa hiilineutraalisuustavoitetta. Tavoite mahdollistaa ohjelma-asiakirjassa aikaisempaa

yksityiskohtaisemmin ilmastotavoitteiden ja tuettavan toiminnan läpikäynnin, mikä auttaa hakijoita aikaisempaa paremmin ao. rahoituksen hakemisessa.

Hiilineutraali Suomi -toimintalinjaan sisältyvä erityistavoite 2.4 (Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen) poikkeaa lähtökohdiltaan ja tasoltaan muista EAKR-erityistavoitteista elinkeinoelämäkytkentänsä suhteen. Myös kyseisen erityistavoitteen yhteyttä tulisi vahvistaa ja hankkeilla tulisi olla välitön yhteys yritysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseen.

Kainuun liitto pitää hyvänä Itä- ja Pohjois-Suomea koskettavan Yhteen liitetympi Eurooppa-toimintapoliittisen tavoitteen mukaan ottamista ohjelmaan. Liikenneinfrastruktuurien, liikenne- ja logististenjärjestelmien strategisen suunnittelun ja valmiuksien parantamisen rahoitusmahdollisuudet ovat Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asuttujen alueiden kehittämisen kannalta olennaisia. Infrastruktuurien rahoitusmahdollisuus laajentaa aluekehittämisen tuki-instrumentteja lisäten ohjelman vaikuttavuutta ja kykyä vastata aluelähtöisiin kehittämistarpeisiin erityisesti harvaan asutulla alueella.

Maakuntaliitto kuitenkin toivoo, ettei paikallisten liikenneinfrastruktuurien osalta tulla vaatimaan etukäteen laadittavia hankeluetteloita. Ministeriön tulee pyrkiä komission kanssa neuvotellessaan ratkaisuun, jossa etukäteen laadittavia luetteloita ei vaadittaisi. Hankkeet tulee valita tavanomaisessa haku- ja rahoitusprosessissa, mikä osaltaan varmistaa avoimuuden ja hakijatahojen tasapuolisen kohtelun. Indikaattoreiden tavoitetasot tulee tarkistaa, kun maakuntakohtainen varojen jako on selvillä.

Maakuntaliitto katsoo, että Yhteen liitetympi Eurooppa -toimintalinjasta pois jätetty mahdollisuus tukea elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavia laajakaistainvestointeja tulee myös sisällyttää ohjelmaan. Muun laajakaistainfran rakentamiseen kaavaillun tuen, kuten Suomen kestävän kasvun ohjelman kautta kanavoituvan RRF -tuen, käytön aikaikkuna on lyhyempi kuin rakennerahasto-ohjelman eikä niiden käytöllä voida ratkaista kaikkia myöhemmin eteen tulevia tarpeita. Rahastokauden loppupuolelle tarvitaan myös mahdollisuus varata elinkeinoelämää ja yritysten kasvua tai investointien sijoittumista palvelevien tietoliikenneyhteyksien kehittämiseen.

Liikenteen kehittäminen on huomioitu hyvin useissa ohjelman erityistavoitteissa. Infrastruktuurin lisäksi ohjelmassa on ansiokkaasti mahdollistettu liikenteen ja liikkumisen älykkäiden ratkaisujen kehittäminen sekä liikenteen päästöjen vähentäminen.

Luovien alojen ja luontomatkailun kehittämisen mukaan ottaminen tuettavan toiminnan piiriin ovat tervetulleita lisäyksiä ohjelmaan. Luontomatkailun kehittäminen tulee mahdollistaa myös Natura-alueilla. Tämä tulee huomioida tukitoimialoja määriteltäessä.

Liiton näkemyksen mukaan valtakunnallisten teemojen valmistelu yhdessä alueiden kanssa ei olla onnistuttu aivan toivotulla tavalla. Vaikka vuoropuhelua innovaatio- ja osaamisverkostojen osalta käytiinkin, ei sen tuloksena saatu toimintamalli kuitenkaan vastaa alueiden tarpeita kansallisen ja alueellisten tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien koordinaatiosta. Kaikki maakuntaliitot ovat kannanotossaan (maaliskuussa 2020) painottaneet alueiden kehittämisen näkökulmasta olevan keskeistä luoda mekanismi, jonka kautta maakuntien innovaatiojärjestelmien tarpeet tulevat huomioiduksi kansallisen innovaatiopolitiikan sisällöissä ja kansallisten innovaatorahoitusten valmistelussa. Toimintamallin on varmistettava alueiden ja kansallisen innovaatiopolitiikan toimiva vuorovaikutus sekä alueiden älykkään erikoistumisen kärkien huomiointi kansallisessa innovaatiopolitiikassa.

Ohjelman kautta tuettavan valtakunnallisen ja alueellisen toiminnan välille on syytä hakea vahvempaa synergiaa. Erityisesti EAKR:n valtakunnallisessa toiminnassa tulisi huomioida maakuntaliittojen rooli aluekehitysviranomaisena (Suomen maakuntajohtajien kannanotto 19.2.2021).

Valtakunnallisten teemojen valmistelussa, myös ESR -rahoituksen kohdalla, tuotiin valmistelussa toistuvasti esiin aluenäkökulman huomioiminen niin itse valmistelussa kuin ohjelman toteutuksessakin. Toimintamallin ja toteutuksen tulee luoda valtakunnallisten ja alueellisten hankkeiden välille aiempaa ohjelmakautta enemmän synergiaa ja aluelähtöisyyttä. Tasalaatuinen ja oikea-aikainen informaatio rahoitushauista, rahoitettavasta toiminnasta sekä sen tuloksista on erittäin tärkeää alueiden ja alueiden eri toimijoiden mukana olon varmistamiseksi.

Ohjelmaehdotuksesta jää epäselväksi voidaanko ohjelman ESR-hankkeisiin yhdistää työvoimapolitiittisia toimenpiteitä yhtenä työväliseenä kuten aiemmassa ohjelmassa on ollut mahdollista. ESR-rahoituksen osalta olisi syytä mahdollistaa työvoimapolitiittiset toimenpiteet alueellisesti tärkeisiin kohteisiin ja kokeiluihin. Toimintalinjalla 4 ja sen toimenpiteillä tulisi olla vahvempi kytkentä aluekehitysrahaston toimintalinjojen 1 ja 2 kanssa. Työn ja työelämän murrokseen pureutuvien, molempia rahastoja hyödyntävien hankekokonaisuuksien kautta olisi paremmat mahdollisuudet saada tehokkaammin aikaan rakenteellisia ja sosiaalisia uudistuksia.

Toimintalinjan 5 eli Sosiaalisten innovaatioiden Suomi sekä erityisesti sen lasten suojelun kehittämiseen keskittyvän erityistavoitteen mukaan ottamista ohjelmaan Kainuun liitto pitää erittäin tervetulleena ja tarpeellisena, sosiaalista turvaa kehittävänä, toimenpidekokonaisuutena.

Teknisen tuen osalta maakuntajohtajat ovat jo yhteisessä kannanotossaan (13.12.2019) esittäneet, että maakuntaliittojen välittävän viranomaisen tehtävät tulee hoitaa kokonaisuudessaan teknisellä tuella ja valtion rahoituksella. Teknistä tukea on varattava riittävästi, välittävien viranomaisten kasvava lukumäärä huomioiden. Teknistä tukea tulee olla käytettävissä myös välittävien viranomaisten ohjelman viestintään.

KAINUUN LIITTO

Pentti Malinen

maakuntajohtaja

Paula Karppinen

aluekehityspäällikkö

Karppinen Paula
Kainuun liitto